

Geïnspireerd op Chris van der Hoef

Een asbak en een penning van de Utrechtse Jaarbeurs

Op de Haagse antiekmarkt op het Voorhout kocht ik vorig jaar zomer een asbak, die is gemaakt in opdracht van de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs. Deze asbak is uitgebracht door Gero Zilmeta. In het plat is een voorstelling van het koggeschip met op de zij de letters KNJ (Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs) en eronder de zinspreuk WIE ZEE HOUDT WINT DE REIS. Het rand-schrift luidt: KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE JAARBEURS UTRECHT. Overduidelijk leek mij dat een penning model moet hebben gestaan voor deze asbak. De voorstelling gaat terug op de eerste Jaarbeurspenning die Chris van der Hoef (1875-1933) in 1917 heeft ontworpen¹ en het vignet dat Pieter Das (1881-1937) in 1918 ontwierp voor de 'Vereeniging voor het Houden van Jaarbeurzen in Nederland'.² Toen ik in 2006 in *De Beeldenaar* een artikel schreef over de Utrechtse Jaarbeurspenningen kende ik deze voorstelling niet, laat staan een penning met deze beeltenis.³ In januari vond ik op de website van Mevius Numisbooks een penning met dezelfde voorstelling. Deze in brons door de Stichtsche Fabriek van Zilverwerken uitgebrachte, niet gesigneerde penning werd door Johan Mevius op circa 1936 gedateerd. De penning is duidelijk als prijspenning ontworpen, daar de keerzijde een lauwerkrans toont met een niet ingevulde ruimte.

Zowel asbak als penning lieten mij niet los en de vraag wanneer deze gemaakt zouden kunnen zijn en wie de maker is, vroegen om een antwoord. De datering is in ieder geval na 1931: in dat jaar kreeg de Jaarbeurs het predikaat Koninklijk, wat terugkomt in de letters KNJ. De voorstelling van het koggeschip

gaat, zoals gezegd duidelijk terug op de ontwerpen van Van der Hoef en Das en wordt ook door Pieter d'Hont gebruikt in zijn penning uit 1948.⁴

De oplossing voor deze vraag werd mij aangedragen door Willem de Winter, register makelaar-taxateur toegepaste kunst vanaf 1860. Hij dateerde de asbak in de jaren dertig en suggereerde als maker voor de penning Chris van der Hoef.⁵

Chris van der Hoef was voor de Jaarbeurs geen onbekende. In de jaren 1917-1924 heeft hij voor de Jaarbeurs negen penningen ontworpen.⁶ In 1935 is voor het 60-jarig bestaan van het Aardrijkskundig Genootschap te Lissabon een penning ontworpen naar ontwerp van Van der Hoef, die vrijwel identiek is met de hier centraal staande Jaarbeurspenning.⁷ De penning uit 1935 toont op de voorzijde een zeer vergelijkbaar schip en op vrijwel identieke wijze is een rand-schrift aangebracht. Ook deze penning is niet gesigneerd. Zowel de penning uit

JIM VAN DER
MEER MOHR

*Asbak met versiering
naar Chris van der
Hoef, Gero/Zilmeta
(1/2 ware grootte)*

Pieter Das, vignet voor de 'Vereeniging tot het Houden van Jaarbeurzen in Nederland', 1918

1935 als deze Jaarbeurspenning gaan qua uitvoering van het koggeschip terug op bovengenoemde penning die Van der Hoef in 1917 heeft ontworpen ter gelegenheid van de Eerste Nederlandsche Jaarbeurs. Nauwkeurige vergelijking van deze penning met die uit 1935 toont echter enkele duidelijke verschillen. Zo toont het schip van Van der Hoef drie dubbele zeilen en mist het de wapenschilden en de uitbouw op de achtersteven. Het is aannemelijker dat de hier centraal staande Jaarbeurspenning door een tekenaar van de Stichtsche Fabriek van Zilverwerken is ontworpen naar het vignet van Pieter Das. Das woonde en

werkte sinds 1929 namelijk in New York en zal dus niet de ontwerper van deze penning zijn.⁸

Bij het ontwerpen van het Jaarbeursvignet uit 1918 is Das op zijn beurt wellicht geïnspireerd geweest door Van der Hoef. De penning gaat volgens mij zeer duidelijk terug op het vignet uit 1918, met onder andere de wapenschilden van Utrecht en Nederland links en rechts-onder, het bijwerk boven het zeil en de 'golven' midden onder. Dan blijft er nog de vraag van de datering. In 1936 werd het vierde lustrum van de Jaarbeurs gevierd. Een jaar later, in 1937 werd Prins Bernhard benoemd tot Koninklijk Commissaris van de Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs, het jaar waarin de twintigste Jaarbeurs werd georganiseerd.⁹ Het is dan ook waarschijnlijk dat zowel penning als asbak in 1936 of 1937 zijn vervaardigd, respectievelijk als prijspenning voor de mooiste stand en als relatiegeschenk. ■

Jim van der Meer Mohr (1956) is in 1983 als kunsthistoricus afgestudeerd aan de Universiteit van Utrecht. Na zijn studie heeft hij diverse functies bekleed binnen het kunstveilingwezen, de Utrechtse Jaarbeurs, de kunstverzekeringsmakelaar Aon Artscope en voor het taxatiebureau Apresa. Sedert 2005 is hij werkzaam als fine art consultant en publicist. Daarnaast bereidt hij een proefschrift voor over Harmanus Serin (1678-na 1755) en de Haagse portretkunst van de eerste helft van de achttiende eeuw.

Prijspenning voor de Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs naar ontwerp van Pieter Das, 1936/37, brons

NOTEN

1. VAN DER MEER MOHR 2006, 151, nr.1.
2. BOSTERS 1991, 63.
3. VAN DER MEER MOHR 2006.
4. VAN DER MEER MOHR 2006, nr.12.
5. Mededeling per email aan de hand van foto's d.d. 24 maart 2010.
6. VAN DER MEER MOHR 2006, nrs. 1 t/m 9.
7. JINTES / POL-TYSKIEWICZ 1994, 244, nr. 281. Ook na het overlijden van Van der Hoef zijn er penningen naar zijn ontwerp uitgegeven.
8. Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie te Den Haag (www.rkd.nl, <databases artists>).
9. BOSTERS 1991, 20.

LITERATUUR

C. BOSTERS *Ontworpen voor de Jaarbeurs* (Utrecht 1991) 63.

L.F. JINTES / J.T. POL-TYSKIEWICZ *Chris van der Hoef 1875-1933* (Leiden / Assen / Gent 1994).

JIM VAN DER MEER MOHR 'De Jaarbeurspanningen' *De Beeldenaar* 30 (2006) 147-153.

(advertentie)

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

de GROOTSTE numismatische vereniging in
Vlaanderen

Voor het jaarlijks lidgeld krijgt U:

- JAARBOEK met 224 blz numismatische artikelen
- DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
- GRATIS TOEGANG tot de gewone bijeenkomsten van alle aangesloten afdelingen
- PRIJSVERMINDERING op de toegangsprijs tot de bijzondere evenementen

Aarzel niet langer: stort vandaag nog €11 (buiten België €17) op rekening 979-5427368-29 van het EGMP (IBAN: BE26 9795 4273 6829 / BIC: ARSPBE22)

WWW.EGMP.BE